

Anita Belcheva, «Εισαγωγή»

(για το έργο *Διήγησις του Αχιλλέως*)

Η *Διήγησις του Αχιλλέως* ή *Αχιλλήϊδα* είναι ένα έμμετρο αφηγηματικό ποίημα που, ενώ εντάσσεται γενικά στην ευρύτερη κατηγορία των υστεροβυζαντινών μυθιστορημάτων, καθώς μοιράζεται μ' αυτά πολλά βασικά στοιχεία, κατέχει, ωστόσο, μια ξεχωριστή θέση και φαίνεται πως συγγενεύει αρκετά, αν όχι περισσότερο, με το πρότυπο ή τα πρότυπα του έπους του [Διγενή Ακρίτη](#) (Beaton 1996, 139).

Το έργο σώζεται ανώνυμα σε τρία χειρόγραφα που το καθένα τους παραδίδει μια ξεχωριστή παραλλαγή του αρχικού κειμένου, το οποίο εκ των πραγμάτων δεν μπορεί να χρονολογηθεί με σχετική βεβαιότητα. Πάντως, σύμφωνα με κάποιες ενδείξεις μέσα στο κείμενο, έχει γίνει ευρέως αποδεκτό πως η *Αχιλλήϊδα* θα πρέπει να γράφτηκε τον 14ο ή 15ο αιώνα (Beck 2007, 211). Το έργο, εκτός από κάποια ονόματα, δεν έχει καμία σχέση ούτε με τον Αχιλλέα της *Ιλιάδας* ούτε με την αρχαιότητα γενικά. Η προσθήκη του επιλόγου στην εκτενέστερη παραλλαγή του χειρόγραφου της Νεάπολης (N), με θέμα τη συμμετοχή του κεντρικού ήρωα στον Τρωικό Πόλεμο, φαίνεται εντελώς παράταιρη με τα συμφραζόμενα του όλου ποιήματος και μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο ως προσπάθεια κάποιου μεταγενέστερου αντιγραφέα να συνδέσει το έργο με το σύγχρονο υστεροβυζαντινό μυθιστόρημα *Διήγησις γεναμένη εν Τροία*, γνωστή και ως *Βυζαντινή Ιλιάδα*.¹ Η σχέση εξάρτησης ή συγγένειας με το έπος του *Διγενή Ακρίτη* βασίζεται σε ορισμένες ομοιότητες, όπως είναι η δύναμη του ήρωα, ο έρωτας για μια κόρη την οποία κατόπιν αρπάζουν, ο θάνατος της κοπέλας στη συνέχεια κλπ. Επίσης, υπάρχουν σημαντικά κοινά μοτίβα και με τα ερωτικά μυθιστορήματα της περιόδου, όπως είναι οι *εκφράσεις* που παρεμβάλλονται, π.χ., η περιγραφή του Έρωτα στο μυθιστόρημα

¹ Δημόδης μυθιστορία σε 1.166 ανομοιοκατάληκτους 15σύλλαβους στίχους, που αντλεί από το θεματικό υλικό του τρωικού κύκλου. Χρονολογείται και αυτή κάπως αόριστα στον 14ο ή 15ο αιώνα και συνδυάζει θέματα γνωστά από την ιστοριογραφία με τις συμβάσεις των ερωτικών μυθιστοριών.

Υσμίνη και Υσμινίας² και άλλες. Έχει επισημανθεί, ακόμη, η στενή σχέση της *Αχιλλήϊδας* με το [δημοτικό τραγούδι](#), αλλά και η επίδραση κάποιων φραγκικών στοιχείων που, ωστόσο, κρίνεται επιφανειακή, μιας και ο χαρακτήρας του έργου είναι πάνω απ' όλα βυζαντινός (Λεντάρη 2007, 528).

Η παραλλαγή L, που παραδίδεται στο χειρόγραφο Brit. Mus. add. 8241, είναι ακέφαλη (λείπει η αρχή της) και παρουσιάζει κάποιο κενό μετά τον στίχο 485· αποτελείται από 1343 δεκαπεντασύλλαβους στίχους και η συγγραφή της χρονολογείται στα τέλη του 15ου αιώνα.

Το κείμενο της παραλλαγής O του κώδικα της Οξφόρδης Bodl. Misc. auct. T.5.24 είναι το μικρότερο σε έκταση από τα τρία, περιλαμβάνει 761 στίχους και έχει υποστηριχθεί ότι αποτελεί επιτομή του όλου έργου· ωστόσο, τα πράγματα είναι μάλλον πιο σύνθετα απ' όσο φαίνονται εκ πρώτης όψεως.

Ο κώδικας Neapol. gr. III B 27 (251), που παραδίδει την εκτενέστερη παραλλαγή N, φέρει την ημερομηνία 5 Μαΐου 1520, αλλά έχει υποστηριχθεί πως δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για τη χρονολόγηση του κειμένου της *Αχιλλήϊδας*: έτσι, η παραλλαγή N, την οποία παρουσιάζουμε εδώ, χρονολογείται κάπως αόριστα στα τέλη του 15ου ή τις αρχές του 16ου αιώνα και είναι η πληρέστερα σωζόμενη. Αποτελείται από 1820 δεκαπεντασύλλαβους στίχους, τόσο στην πρώτη σύγχρονη έκδοσή της από τον Wagner (1881) όσο και στην επόμενη του D. C. Hesseling (1919), και από 1926 στίχους, μαζί με τους τίτλους των διάφορων τμημάτων, στην έκδοση του O. L. Smith, που επιμελήθηκαν οι Agaritos & Hult (1999) και από την οποία προέρχονται τα παρακάτω ανθολογούμενα αποσπάσματα. Για τον πρόλογο και τον επίλογο αυτής της παραλλαγής, έχει αποδειχθεί ότι αποτελούν μεταγενέστερες προσθήκες (Smith 1987, 317).

Το περιεχόμενο του έργου έχει ως εξής: Ο βασιλιάς των Μυρμιδόνων και η γυναίκα του, μετά από πολλά χρόνια ατεκνίας, αποκτούν ένα παιδί εξαιρετικά όμορφο και με μοναδικές ικανότητες. Μια μέρα, αφού έχει πια μεγαλώσει, ο νέος αποφασίζει να λάβει μέρος, χωρίς να

² Η σωστότερα *Τα καθ' Υσμίνην και Υσμινίαν*· πρόκειται για ένα από τα τέσσερα [λόγια βυζαντινά μυθιστορήματα](#) της εποχής των Κομνηνών (12ος αιώνας), το μοναδικό σε πεζό λόγο, γραμμένο από τον Ευστάθιο (ή Ευμάθιο) Μακρεμβολίτη.

αποκαλύψει την ταυτότητά του, σε μια κονταρομαχία την οποία είχε προκηρύξει ο πατέρας του και φυσικά βγαίνει νικητής. Όταν μετά από λίγο ο πατέρας του μαθαίνει ότι ο νικητής είναι ο γιος του, του προσφέρει το βασιλικό στέμμα. Ο Αχιλλέας αρνείται, καθώς προτιμά να συνεχίσει με τις πολεμικές ενασχολήσεις και γρήγορα του δίνεται η ευκαιρία να δείξει τη δύναμή του, όταν στο βασίλειο φτάνει μια ειδοποίηση για εχθρική επίθεση. Εκστρατεύει με τις στρατιωτικές δυνάμεις του, αλλά, κατά τη διάρκεια της εκστρατείας, ερωτεύεται την κόρη του αντίπαλου βασιλιά. Στην αρχή, η κόρη δεν δείχνει ενδιαφέρον, αλλά με τη μεσολάβηση του Έρωτα η διάθεσή της αλλάζει. Ακολουθεί μια επικοινωνία με ανταλλαγή ερωτικών επιστολών και μια μέρα ο Αχιλλέας αποφασίζει να πάει και να την απαγάγει. Στο τέλος, οι συγγενείς συναινούν στον δεσμό των δύο νέων και συμφιλιώνονται για να γιορτάσουν τον γάμο του ζευγαριού. Μετά από μόλις έξι χρόνια η κόρη πεθαίνει και ο ήρωας, μετά τον θάνατό της, παρουσιάζεται να συμμετέχει στον Τρωικό Πόλεμο. Εκεί ο βασιλιάς Πάρις, για να λύσει την πολιορκία της Τροίας, προσφέρει στον Αχιλλέα το χέρι της αδελφής του, αλλά, αντί να τον παντρέψουν, τον σκοτώνουν και η παραλλαγή Ν τελειώνει με την κατάληψη της Τροίας από τους Έλληνες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Beaton 1996

Roderick Beaton, *Η ερωτική μυθιστορία του ελληνικού Μεσαίωνα*, μτφρ. Νίκη Τσιρώνη, Αθήνα 1996, σ. 139-141, 157-159.

Beck 2007

Hans-Georg Beck, *Ιστορία της βυζαντινής δημόδους λογοτεχνίας*, μτφρ. Νίκη Edeneier, ΜΙΕΤ, Αθήνα ³2007, σ. 208-214, 329.

Λεντάρη 2007

Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ, MIS:296442 Π 4.3.7: «Πρόσθετο ψηφιακό υλικό για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας: Ψηφιοποίηση Αρχείου Γεωργακά.»
Anita Belcheva, «Εισαγωγή» (για το έργο *Διήγησις του Αχιλλέως*)

Τίνα Λεντάρη, «Διήγησις του Αχιλλέως ή Αχιλλήϊδα», *Λεξικό νεοελληνικής λογοτεχνίας. Πρόσωπα, έργα, ρεύματα, όροι*, Πατάκης, Αθήνα 2007, σ. 527-528.

Smith 1987

Ole L. Smith, «Versions and manuscripts of the *Achilleid*», *Text und Ausgabe. Tagungsakten zum internationalen wissenschaftlichen Symposium von 1986 zur Herausgabe von Texten der Byzantinischen Volksliteratur*, επιμ. Hans Eideneier, Romiosini, Κολωνία 1987, σ. 315-325.